

แนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร

The Promoting Guideline to using of Organic Fertilizer in Yasothon Province Farmers.

อริยชาติ สิงห์เลิศ¹, รังสรรค์ สิงห์เลิศ² และแดนวิชัย สายรักษา³

Ariyachat Singhalert¹, Rangsan Singhalert² and Danwichai Sairaksa³

¹นักศึกษานิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3}อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Doctoral Student of Humanities and Social Sciences Rajabhat Mahasarakham University

^{2,3}Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author Email: I-Popp3r@hotmail.com

Received: 22 April 2023

Revised: 11 May 2023

Accepted: 17 May 2023

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร 2. เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกร และ 3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรในจังหวัดยโสธร จำนวน 399 คน ที่มาจากการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาร์โรว์ ยามาเน่ (1973) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ที่มาจากการสุ่มอย่างง่าย และกลุ่มเป้าหมายจำนวน 45 คน แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอ้างอิง คือ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression) และเปรียบเทียบโดยการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบวัดซ้ำ (MANOVA: Repeated Measure) และข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาวิเคราะห์แบบเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ความสุขที่เกิดจากการลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่ม และทัศนคติต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โดยตัวแปรอิสระทุกตัวมีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร ร้อยละ 69.70 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร จำนวน 3 โครงการ/กิจกรรม ประกอบด้วย โครงการอบรมให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โครงการฝึกปฏิบัติจริงในการทำปุ๋ยอินทรีย์และโครงการตลาดเกษตรกรอินทรีย์ชุมชน และ 3) ผลการทดลองใช้ และประเมินผลการใช้แนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่า กลุ่มทดลองมีการพัฒนาการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ทัศนคติต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และ การใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ดีขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม, ปุ๋ยอินทรีย์, เกษตรกร

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the factors influencing the use of organic fertilizers by farmers in Yasothon province 2. to develop a guideline for promoting the use of organic fertilizers by farmers, and 3. to experiment, implement and evaluate the guideline for promoting the use of organic fertilizers by farmers. The present study adopted a mixed-method research design. There are research tools, namely

questionnaires and interviews. The sample size was 399 farmers in Yasothon Province, which was calculated by calculating the sample size using Taro Yamane's (1973) formula at an error level of 05 that came from simple random sampling. and a target group of 45 people. The research instrument used for data collection was a questionnaire and the data were analyzed using descriptive statistics, including percentages, means, and standard deviations. Inferential statistics such as Multiple Linear Regression were used as an analytical tool, along with a comparison using the MANOVA Repeated Measure test and information obtained from the interview form Let's analyze it in terms of content analysis. The research findings indicated that 1) Factors influencing the use of organic fertilizers by farmers in Yasothon province included knowledge about organic fertilizers, learning exchange, participation in self-sufficient economic activities, increased happiness from reducing expenses and increasing income, and attitudes towards using organic fertilizers. All independent variables had a significant effect on the use of organic fertilizers by farmers in Yasothon province, with a percentage of 69.70 at a statistically significant level of .05. 2) Guidelines for promoting the use of organic fertilizers by farmers in Yasothon province consisted of three projects/activities: knowledge and attitude training programs for using organic fertilizers, practical training programs for organic fertilizer production and community organic agriculture market projects and 3) The experiment, implementation, and evaluation of the guidelines for promoting the use of organic fertilizers by farmers in Yasothon province revealed that the experimental group showed significant improvement in all three aspects: knowledge about organic fertilizers, attitudes towards using organic fertilizers, and actual use of organic fertilizers, with a statistically significant level of .05.

Keywords: The Promoting Guideline, Organic Fertilizer, Farmers

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 ได้มีแผนงานการลดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพอย่างเป็นองค์รวม โดยส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชผักผลไม้เกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, น.73-184) นอกจากนั้น แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) มุ่งเน้นที่การส่งเสริมการผลิตสินค้าอินทรีย์ โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ กับเกษตรกรในการผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิต (แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี, 2563, น.138-172) ขณะที่นโยบายรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ปี พ.ศ. 2564 นั้นเน้นการดูแลเกษตรกรให้มีรายได้ที่เหมาะสมด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ลดต้นทุนการผลิต การช่วยเหลือในเรื่องปัจจัยการผลิตอย่างทั่วถึง 4 (นโยบายรัฐบาล, 2564, น.4) ในขณะที่แผนยุทธศาสตร์เศรษฐกิจภาคตะวันออกเฉยงเหนือ (พ.ศ. 2560-2564) มีวิสัยทัศน์ที่มุ่งเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าด้านการเกษตร เขตเศรษฐกิจพิเศษเกษตรอินทรีย์วิถีอีสาน เขตอุตสาหกรรมแปรรูปเกษตรอินทรีย์ มุ่งยกระดับข้าวหอมมะลิระดับโลก ตามมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ (สำนักงานจังหวัดยโสธร, 2564, น.25)

ในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร 4 ปี 2561-2564 ได้กำหนดให้ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ครบวงจรและได้มาตรฐาน โดยการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์และเกษตรอินทรีย์ ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินในพื้นที่เกษตรอินทรีย์ส่งเสริมการเกษตรผสมผสานในพื้นที่เกษตรอินทรีย์ ผลิตภัณฑ์ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (สำนักงานจังหวัดยโสธร, 2564, น.1-3) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธรที่กำหนด วิสัยทัศน์จังหวัดยโสธร

ว่า “ยโสธรเมืองเกษตรอินทรีย์ เมืองแห่งวิถีอีสาน” มีพันธกิจในการ (1) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพการบริหารทรัพยากร การเกษตรเป็นเกษตรอินทรีย์และเกษตรปลอดภัย ไม่กระทบสิ่งแวดล้อมและให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น (2) สนับสนุนและผลักดันให้ จังหวัดมีความโดดเด่น และชัดเจนในความเป็นชุมชนอีสาน (3) ผลักดันให้ภาคประชาสังคมมีการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง โดยตั้งประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธรให้ส่งเสริมการเกษตรอินทรีย์ครบวงจรและได้มาตรฐาน (สำนักงาน การเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร, 2564, น.71-72) แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเทศไทยได้ดำเนินการส่งเสริมการทำเกษตร อินทรีย์มาเป็นระยะ เวลานานหลายปี แต่เนื่องด้วยเกษตรกรส่วนใหญ่ของประเทศคุ้นเคยกับการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีเพื่อเพิ่ม ผลผลิต เนื่องจากมีความสะดวกสบายในการจัดการ มากกว่าการทำเกษตรอินทรีย์ ประกอบกับเกษตรกรบางส่วนยังไม่เข้าใจ ความสำคัญ และหลักการปฏิบัติสำหรับเกษตรอินทรีย์ ส่งผลต่อการส่งเสริมเกษตรกรให้ปรับเปลี่ยน มาใช้เกษตรอินทรีย์ การผลิต เพื่อลดต้นทุน และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีนั้นไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2561, น.1)

ดังนั้น ผู้วิจัยประกอบอาชีพเป็นเกษตรกร โดยยึดแนวทางเกษตรอินทรีย์เป็นหลักมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพน้ำที่ผลิตจากเศษ ปลา ก้างปลา หัวปลา เลือดปลา พุงปลา ขี้ปลา ที่ชาวประมงเขื่อนลำปาวทิ้งวันละหลายตัน รวมทั้งผลิตปุ๋ยหมักจากกากอ้อย ที่โรงงานน้ำตาลใกล้เคียงขายในราคาถูกผลที่เกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ ลดค่าใช้จ่ายค่าปุ๋ยลงมาก พืชที่ปลูกเจริญงอกงามดีมาก มีเกษตรกรจากที่ต่าง ๆ เข้ามาชมเป็นต้นแบบ รวมทั้งสอบถามวิธีการผลิตปุ๋ยอยู่เป็นประจำ โดยเฉพาะเกษตรกรที่อยู่ใกล้เคียง ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในการใช้ปุ๋ยอินทรีย์เป็นอย่างสูง และอยากเผยแพร่การใช้ปุ๋ยอินทรีย์แก่เกษตรกรในจังหวัดยโสธร ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัยว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร เพื่อนำข้อค้นพบ ดังกล่าวมาสร้างแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธรและนำไปทดลองใช้เพื่อใช้ทดสอบแนวทาง ดังกล่าวว่ามีประสิทธิผลหรือไม่ แล้วนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน อันจะเป็นการช่วยในการพัฒนาประเทศชาติอีกทาง หนึ่งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร
2. เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods) โดยมีวิธีการ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

- 1.1 ประชากร ได้แก่ 1) การวิจัยระยะที่ 1 คือ หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดยโสธร จำนวน 99,709 ครัวเรือน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในจังหวัดยโสธรซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1973, p.727) จำนวน 399 ครัวเรือน ใช้กับการวิจัยในระยะที่ 1
- 1.3 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ 1) การวิจัยระยะที่ 2 คือ ปราชญ์ชาวบ้านด้านเศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการด้านการเกษตร และเกษตรกรกลุ่มละ 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง 2) การวิจัยระยะที่ 3 กลุ่มทดลองในการ วิจัยระยะที่ 3 คือ หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรในหมู่บ้านผักกะยา ตำบลโนนเปือย อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร จำนวน 30 คน (ครัวเรือน) ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 2 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) ตลอดจน ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมาหาคุณภาพภาพของเครื่องมือ ได้แก่ 1) นำแบบสอบถามพบที่ปรึกษาและดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ 2) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงก์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ริงสรณ์ สิงห์เลิศ, 2558, น.140) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80–1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25–0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (1951, p.274; อ้างอิงในริงสรณ์ สิงห์เลิศ, 2558, น.142) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.86

2.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) ประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ประเด็นการสัมภาษณ์เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร และเพื่อทดลองใช้และประเมินผลแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 1) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง และ 2) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายและการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนามาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอ้างอิง

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอ้างอิง คือการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression) และเปรียบเทียบโดยการทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบวัดซ้ำ (MANOVA: Repeated Measure)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระทั้ง 11 ตัวที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	.431	.647		.666	.506
ความรู้	.509	.084	.351	6.035	.000*
ทัศนคติ	.240	.096	.159	2.503	.013*
มีส่วนร่วมในเศรษฐกิจพอเพียง	.807	.110	.292	7.326	.000*
การสนับสนุนทางสังคม	-.087	.078	-.058	-1.125	.261
ภาวะผู้นำ	-.160	.091	-.068	-1.758	.180
ความเชื่อมั่นในตนเอง	.153	.145	.082	1.049	.295
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	.288	.057	.310	5.020	.000*
ความสุขที่เกิดจากรายได้	.556	.096	.225	5.782	.000*
ผู้นำเข้มแข็ง	-.256	.132	-.085	-1.442	.153
บทบาทในชุมชน	.454	.105	.164	4.326	.000*
แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์	.230	.100	.117	1.302	.122

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ (0.351) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (0.310) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง (0.292) ความสุขที่เกิดจากการลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่ม (0.225) และทัศนคติต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ (0.159) โดยตัวแปรอิสระทุกตัวมีผลต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร ร้อยละ 69.70

2. การสร้างแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร มีจำนวน 3 โครงการ/กิจกรรม ประกอบด้วย 1) โครงการอบรมให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ 2) โครงการฝึกปฏิบัติจริงในการทำปุ๋ยอินทรีย์ และ 3) โครงการตลาดเกษตรอินทรีย์ชุมชน

3. การทดลองใช้และประเมินผลแนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร

ผลการวิจัยพบว่า ผลการทดลองใช้และประเมินผลการใช้แนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร กับกลุ่มทดลอง ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลได้ตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตามก่อนและหลังทดลองของกลุ่มทดลอง (n = 30)

ตัวแปร	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
ความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยอินทรีย์	7.23	1.62	10.43	1.30
ทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์	3.36	0.61	4.60	0.49
การใช้อุปกรณ์อินทรีย์	2.33	0.75	4.20	0.61

จากตารางที่ 2 พบว่า เกษตรกรในหมู่บ้านผักกะยา ตำบลโนนเปือย อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร จำนวน 30 คน/หลังคาเรือน พบว่า หลังการทดลอง เกษตรกรในกลุ่มทดลอง มีการพัฒนาการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยอินทรีย์ 2) ทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ และการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ ดีขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยอินทรีย์ (0.351) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (0.310) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง (0.292) ความสุขที่เกิดจากการลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่ม (0.225) และทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ (0.159) โดยตัวแปรอิสระทุกตัวมีผลต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร ร้อยละ 69.70

2. เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่า แนวทางการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร มีจำนวน 3 โครงการ/กิจกรรม ประกอบด้วย 1) โครงการอบรมให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ 2) โครงการฝึกปฏิบัติจริงในการทำปุ๋ยอินทรีย์ และ 3) โครงการตลาดเกษตรกรอินทรีย์ชุมชน

3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลแนวทางการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่า เกษตรกรในหมู่บ้านผักกะยา ตำบลโนนเปือย อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร จำนวน 30 คน/หลังคาเรือน พบว่า หลังการทดลอง เกษตรกรในกลุ่มทดลอง มีการพัฒนาการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยอินทรีย์ 2) ทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ และการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ ดีขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับอิทธิพล ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับผู้ป่วยอินทรีย์ (0.351) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (0.310) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง (0.292) ความสุขที่เกิดจากการลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่ม (0.225) และทัศนคติต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ (0.159) โดยตัวแปรอิสระทุกตัวมีผลต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร ร้อยละ 69.70 และแนวทางการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่า แนวทางการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร มีจำนวน 3 โครงการ/กิจกรรม ประกอบด้วย 1) โครงการอบรมให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ 2) โครงการฝึกปฏิบัติจริงในการทำปุ๋ยอินทรีย์ และ 3) โครงการตลาดเกษตรกรอินทรีย์ชุมชน ซึ่งทดลองใช้และประเมินผลแนวทางการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์อินทรีย์ของเกษตรกรในจังหวัดยโสธร พบว่า เกษตรกรในหมู่บ้านผักกะยา ตำบลโนน

เปื่อย อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร จำนวน 30 คน/หลังคาเรือน พบว่า หลังการทดลอง เกษตรกรในกลุ่มทดลอง มีการพัฒนาการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 1) ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ 2) ทักษะคิดต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ดีขึ้นมากกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทำให้เห็นว่า ปัจจัย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ความสุขที่เกิดจากการลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่มและทัศนคติต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ มีอิทธิพลในทางบวก เป็นไปตามสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับจรัส สุรพิมาน (2553, น.52-54) ฐิริปัญญา เกิดศรี (2553, น.97) อาวุธ แสนคำมูล (2552, น.72-75) ชลิตา ลขิตาวงศ์ (2551, น.54-59) น้ำฝน ผ่องสุวรรณ (2553, น.84-92) ศิริพงษ์ วีระภัทรกุล (2558, น.243-247) หมายความว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีคุณสมบัติใน 5 ด้านนี้ยิ่งมากเท่าใด ก็จะมีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากยิ่งขึ้นเช่นเดียวกันในทางกลับกันหัวหน้าครัวเรือนที่มีคุณสมบัติใน 5 ด้านนี้น้อยเท่าใดก็จะส่งผลให้มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์น้อยลงเช่นเดียวกัน หรือมีการปฏิบัติที่ไม่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความรู้เกี่ยวกับปุ๋ยอินทรีย์ทัศนคติต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความสุขที่เกิดจากการลดรายจ่ายและมีรายได้เพิ่มมีอิทธิพลในทางบวกต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ดังนั้น หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับท้องถิ่น ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีโอกาสได้มีการรับการฝึกฝนอบรมตามโครงการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การผลิตและการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ส่งเสริมให้มีการขายสินค้าตลาดอินทรีย์ชุมชนทุก ๆ สัปดาห์

1.2 ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวทางการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทั้ง 3 โครงการ/กิจกรรม ประกอบด้วย โครงการอบรมให้ความรู้ และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ โครงการฝึกปฏิบัติจริงในการทำปุ๋ยอินทรีย์และโครงการตลาดเกษตรอินทรีย์ชุมชนก่อให้เกิดการใช้ปุ๋ยอินทรีย์อย่างยั่งยืน ดังนั้น หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคทั้งระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับท้องถิ่น ควรจัดสรรงบประมาณเพื่อให้มีการดำเนินการทั้ง 3 โครงการ/กิจกรรม ดังกล่าวนั้น

2. ข้อเสนอแนะในการในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาในครั้งนี้ มีตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษา 11 ตัวแปร สามารถอธิบายผลหรืออิทธิพลที่ก่อให้เกิดการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ขึ้นร้อยละ 69.70 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรค้นคว้าหาตัวแปรที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อตัวแปรตามให้มากยิ่งขึ้นไปอีก เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถอธิบายผล หรืออิทธิพลที่ก่อให้เกิดการใช้ปุ๋ยอินทรีย์มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แดนวิชัย สายรักษา ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตลอดจน คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ทุกท่านที่ได้ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องทำให้วิทยานิพนธ์นี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

เอกสารอ้างอิง

จรัส สุรพิมาน. (2553). การดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่.

(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ชลิตา ลขิตาวงศ์. (2551). พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- น้ำฝน ผ่องสุวรรณ. (2553). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จของการประยุกต์ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดสมุทรสงคราม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐพร ฤทธิชัย. (2553). ปัจจัยความสำเร็จในการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตปฏิรูปที่ดิน: ศึกษากรณีตำบลนิคมกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- รังสรรค์ สิงห์เลิศ. (2558). ระเบียบวิธีวิจัยและการใช้สถิติสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล กรุ๊ป.
- ศิริพงษ์ วีระภัทรกุล. (2558). รูปแบบการพัฒนาการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในเขตอำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.). (2561). ข้อควรรู้ในการเตรียมความพร้อมเพื่อปรับเปลี่ยนสู่การทำเกษตรอินทรีย์. เอกสารเผยแพร่ ฉบับที่ 574. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สำนักงานจังหวัดยโสธร. (2564). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดยโสธร 4 ปี 2561-2564. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564, จาก <http://www.yasothon.go.th/web/manage/manage2.html>
- สำนักงานการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร. (2564). แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์จังหวัดยโสธร ปี 2564. สืบค้นเมื่อ 16 พฤศจิกายน 2564, จาก <https://www.opsmoac.go.th/yasothon-strategic-files-431091791800>
- อาวุธ แสนคำมูล. (2552). ปัจจัยกำหนดประสิทธิภาพโครงการพัฒนาหมู่บ้านชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาพื้นที่อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- Yamane, Taro. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (2nd ed). New York: Harper and Row .